

ხათუნა კალანდარიშვილი

Khatuna Kalandarishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

Department of Humanitarian Sciences

ვაჟა-ფშაველას „ალუდა ქეთელაურის“ იდეის გააზრებისათვის

For Understanding the Ideas in Vazha-Pshavela's Aluda Ketelauri

The study of Vazha-Pshavela's, this genius thinker's literary legacy was always an object of researchers' various interests, although his works still hide a lot of secrets. The basis of this statement can be found within the philosophical interests that show themselves in Vazha's fictional world. Vazha-Pshavela's artistic vision reached the deepest layers of inner human nature, human interaction and defined their value in light of social life.

A notable example, from this point of view, is Vazha-Pshavela's poem *Aluda Ketelauri*.

The idea regarding the transfiguration of Aluda Ketelauri's character has been stated within the scientific literature numerous times, as if the influence of meeting Mutsal caused a fateful change in his morality and led to him not cutting off Mutsal's right hand. We believe that this was possible due to Aluda's inner openness to see and value his enemy's honor. Nothing in the poem hints at the fact that this trait developed within Aluda's mind due to his fight with Mutsal – it's just that meeting Mutsal created a favorable environment for this trait to be shown. The motif of Aluda not cutting off Mutsal's right arm is employed by Vazha-Pshavela to define how special Aluda is and to continue the plot. In other ways, this incident has nothing to do with the conflict that shows the moral of this poem.

Within Aluda's character Vazha-Pshavela showed us a sample of such a noble heart that is created within social understanding by the cultural environment built on the basis of Christian faith. Aluda's world view is based

on a humane attitude towards mankind, for him this is what being human is about, and he admits the importance of a human.

Though these characters Vazha-Pshavela shows us that the philosophical understanding of a human excludes any wishes of conflict and bloodshed. These cannot ever become a definitive trait of human relations since in such a case people will move away from their true nature. Within the view of Aluda Ketelaury, the need of vengeance is transformed into such a wild act as human cannibalism could be. A human is precious only through their humanity, and there are no other criteria that need to be met to define this value. The humanism that guides Aluda's actions is based on such understanding.

From this point of view, the episode of Khatoba is especially important, when Aluda Ketelaury decides to sacrifice a bull to honor his enemy's soul. The scientific literature agrees that this is the fact that lays the foundation for the separation of Aluda and his tribe. He "disobeyed the norms of religious justice" that would be "a reason enough to judge and exile a person in every society" (Grigol Kiknadze). But the question lies in the following, why is this man, who is blessed by god and respected by his neighbors, disobeying the religious rules and opposing that which is held sacred for all mountain men? It is not likely that Aluda Ketelaury's actions have a simple explanation. We believe that the idea that in this case we are dealing with a difference in the understanding of faith between Aluda and the representatives of the tribe has been proven. The circumstances that would lead to this difference coming to light had simply not occurred before. Aluda brings the sacrificial bull without hesitation, he does not intend to offend his tribe's faith, rather he honestly acts according to his own understanding of faith – that the true faith can only be based on universal love, and it is impossible for it to destroy hopes of any person's survival. For this reason, only the other tribesmen see this as disobeying the norms of their religion, because their understanding is still primitive and closer to the attitudes of paganism. While Aluda's personality "contains niches that characterize a higher level of social development" (Grigol Kiknadze). Therefore, the Christian world-view is closer to him, which represents the highest level of humanity's development over the entire history of mankind. Within him the narrow-minded views of the Old Testament have been overcome, while a human, one who contains the immortal spirit of the God, has been placed as the highest value. Aluda naturally understands

the humanism on which Christian dogma is based on because it is a part of his ethical-moral world. For the other members of the tribe, given their current level of development, it is impossible to understand faith in this way.

On the basis of what was stated above, we believe that within the character of Aluda Ketelauri, Vazha-Pshavela demonstrated an aspect of the relationship of a person and a society where the difference in the understanding of faith acts as the basis for conflict. Vazha-Pshavela reached into the deepest layers of human nature and shed light on an issue that is relevant for all levels of mankind's development.

საკვანძო სიტყვები: პიროვნება, საზოგადოება, კონფლიქტი, სარწმუნოების არსის გაგება, ჰუმანიზმი

Key words: Person, Society, Conflict, Understanding Faith, Humanism

ვაჟა-ფშაველას, ამ გენიალური შემოქმედისა და მოაზროვნის, ლიტერატურული მემკვიდრეობის შესწავლა ყოველთვის იყო მკვლევართა მრავალმხრივი ინტერესის საგანი, თუმცა მისი შემოქმედება, როგორც აზრისა და ხელოვანების დაუშრეტელი წყარო, ჯერ კიდევ მრავალ საიდუმლოს ინახავს. სწორადაა მითითებული, რომ „დღეს ვერავინ დაიჩემებს, თითქოს მან ისეთნაირად გახსნა ვაჟა-ფშაველას ლექსი, რომ შემდგომ თაობებსაც კი არაფერი რჩებათ გაურკვეველი და გასაკეთებელი. არავის შეუძლია იმის მტკიცება, რომ არამცთუ მომავალში, აწმყოშიც კი ახალი მეტი აღარაფერი მოიპოვება ვაჟა-ფშაველას სულიერ სამყაროში“ (კიკნაძე, 1978, გვ. 145). ამ განცხადების საფუძველს, უპირველეს ყოვლისა, ვაჟას მხატვრულ სამყაროში გამოვლენილი ფილოსოფიური ინტერესებიც იძლევა. ვაჟა-ფშაველას მხატვრული ხედვა ჩასწვდა ადამიანის შინაგანი ბუნების, ადამიანური ურთიერთობების ურთულეს შრეებს და, მისი მსოფლმხედველობიდან და სოციალური შეხედულებებიდან გამომდინარე, გამოკვეთა მათი ღირებულება საზოგადოებრივი ცხოვრების თვალსაზრისით.

ამ კუთხით საგანგებო ყურადღებას იმსახურებს ვაჟა-ფშაველას პოემა „აღუდა ქეთელაური“, რომლის „შინაარსი უაღრესად სოციალურია“ (კიკნაძე, 1978, გვ. 158) მითითებულია, რომ ეს პოემა „რანდული სულის ძალუმად გამოხატვის მოთხოვნას უკავშირდება“, რაც „სხვა ეროვნების წარმომადგენელთადმი პატივისცემაში ვლინდება“ (ევგენიძე, მინაშვილი, 2013, გვ. 489). მართალია, ეს მოსაზრება კარგად ასახავს პოემის მთავარი პერსონაჟის ზოგად სულისკვეთებას, რაც მისი ფოლკლორული წყაროდანაც მომდინარეობს, თუმცა ვფიქრობთ, რომ პოემის სოციალურობის საფუძველი სხვაა და იგი უფრო ღრმადაა საძიებელი. თავად ვაჟაც აღნიშნავს, რომ „აღუდა ქეთელაური“

„აშენებულია სრულიად უბრალო, მარტივს ამბავზე... აღუდა ქეთელაურს ქისტებმა ცხენი მოჰპარეს. ქურდებს მდევრად გამოუდგება, ერთს მათგანს თოფით მოჰკლავს, ხოლო მოკლულის ამხანაგი ვაჟკაცურად დაუხვდება, თუმცა ესეც მსხვერპლი ხდება აღუდასი, მაგრამ მოჰხიბლავს მას თავის ვაჟკაცობით და როცა ჩამოვარდება საუბარი მუცალის მოკვლაზე, ხანდახან შესანდობარს დაჰლევს აღუდა ქისტისას – ლუდს ან არაყს. მარჯვენის მოჭრა-მოუჭრელობაზე ზეპირ გადმოცემა არაფერს გვეუბნება. ხალხური თქმულებისა მთელი თავი და ბოლო ეს არის“ (ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 317).

ეს მარტივი ფაბულა გამოიყენა ვაჟამ აღუდა ქეთელაურის მხატვრული სახის დახმარებით ზოგადსაკაცობრიო ღირებულების უმნიშვნელოვანესი საკითხის წარმოსაჩენად.

სამეცნიერო ლიტერატურაში არაერთხელ გამოთქმულა აზრი აღუდა ქეთელაურის პიროვნების ფერისცვალების შესახებაც, თითქოსდა ვაჟკაც მუცალთან შეხვედრით მიღებულმა ზემოქმედებამ მის ცნობიერებასა და ზნეობრივ სამყაროში საბედისწერო გარდატეხა გამოიწვია და სწორედ ეს გახდა მარჯვენის მოუჭრელობის მიზეზი (ჭეიშვილი, 1948, გვ. 84). თუმცა ვფიქრობთ, რომ აღუდა თავისი პიროვნული მახასიათებლებით გამოირჩეოდა მუცალთან შეხვედრამდეც და ამას, პირველ ყოვლისა, სწორედ ქისტის ცხედრის დანდობა და მკლავის არმოჭრის გადაწყვეტილება ადასტურებს, რის აღნიშვნის საფუძველსაც გვაძლევს ამ პერსონაჟის მხატვრული სახის

მთლიანობაში გააზრება. მუცალთან შებრძოლებისას მკლავის მოუჭრელობა განაპირობა ალუდას შინაგანმა მზაობამ მტრის ღირსების დანახვისა და დაფასებისათვის. ნაწარმოებში არაფერი გვკარნახობს იმას, რომ ეს თვისება მუცალთან შეხვედრის შედეგად აღმოცენდა ალუდას პიროვნებაში – უბრალოდ, მუცალთან შეხვედრამ სასურველი ვითარება შექმნა ამ თვისების გამოსავლენად. ალუდა მოექცა ისეთ სიტუაციაში, რომელმაც ბიძგი მისცა მისი პიროვნების სიღრმეში ჩამოყალიბებული თვისებების გამოხატვას. ეს სიტუაცია კი შექმნა ისეთ მტერთან შეხვედრამ, რომელიც რაინდული ხასიათითა და შეუპოვრობით აღჭურვილი აღმოჩნდა, რამაც პატივისცემა გამოიწვია ალუდა ქეთელაურში. მაგრამ იმისთვის, რომ შეგეძლოს სხვისი ღირსების დანახვა და დაფასება, შენ თავად უნდა იყო ღირსეული. ეს გვაფიქრებინებს, რომ მუცალთან შეხვედრა მხოლოდ სტიმული იყო ალუდას პიროვნებაში უკვე არსებული ზნეობრივი და ცნობიერი სიმალის გამოვლენისათვის. ამ აზრს მინდობისათვის ნათქვამი სიტყვებიც ადასტურებს: „მტერს მოვკლავ, კიდეც არ მოვსჭრი მარჯვენას მაგათ ჯაბრითა!“ (ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 36) ე.ი. ქისტთან შებრძოლების შემდეგ ალუდა იმიტომ კი არ ამბობს უარს მარჯვენის მოჭრაზე, რომ მის ცნობიერებაში რაღაც ახალი, აქამდე არყოფილი იდეა შემოიჭრა, არამედ მხოლოდ „ახალ-უხლების“ ჭკუის სასწავლებლად, რომლებმაც უნდობლობის გამოხატვით შეურაცხვეს ქეთელაური. მით უფრო, რომ ცნობილია: „მკლავის მოჭრის ჩვეულება არ არის ადათობრივი ნორმა“ და „არის შემთხვევები, როდესაც ამ ჩვეულებისაგან გადახვევა პიროვნების ღირსებას მოწმობს“ (კიკნაძე, 1978, გვ. 159). ვაჟას მიზანიც სწორედ ესაა – მკლავის მოჭრა-არმოჭრის მოტივი მას ალუდა ქეთელაურის გამორჩეულობის საჩვენებლად და სიუჟეტის შემდგომი განვითარებისათვის სჭირდება. სხვა მხრივ ხსენებული ინციდენტი არაფრით უკავშირდება იმ კონფლიქტს, რომელიც პოემის მთავარ სათქმელს წარმოაჩენს.

ალუდა ქეთელაურის სახის შესაქმნელად გამოყენებული მხატვრული მეთოდი ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებისთვის საზოგადოდ დამახასიათებელია. იგი ძალიან ემსგავსება გზას, რომლის დახმარებითაც ვაჟამ, მაგალითად, „სტურმარ-მასპინძლის“ პერსონაჟები გამოკვეთა – ამ პოემაშიც ჯოყოლას და ალაზას შინაგანი ბუნებისა და პიროვნული თვისებების გამოვლენა იმ ახალშექმნილ სიტუაციას უკავ-

შირდება, რომელშიც ისინი აღმოჩნდნენ. ჯოყოლა, ისევე როგორც ალუდა, ნაწარმოების დასაწყისში თავისი პიროვნული თვისებებით არ გამოირჩევა თემის დანარჩენი წევრებისაგან, სანამ არ მოხვდება ისეთ ვითარებაში, რომელიც მას საშუალებას მისცემს, თავისი გამორჩეულობა გამოავლინოს. ჯოყოლას შემთხვევაში ამის საფუძველი შექმნა თემის თავდასხმამ მის სახლზე სტუმრის წართმევისა და სისხლის აღების მიზნით. შეიქმნა ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ჯოყოლას შეეძლო ორგვარად მოქცეულიყო – დამორჩილებოდა თანასოფელელთა მოთხოვნას, ან ემოქმედა ისე, როგორც თავისი ზნეობა უკარნახებდა. ჯოყოლამ ეს უკანასკნელი ამორჩია და ამბის თანდათანობითმა განვითარებამ ეტაპობრივად გამოკვეთა მკითხველის თვალწინ მისი ბუნება, ხასიათი და ავტორის მთავარი სათქმელიც. ამისავე მსგავსად იშლება ალუდა ქეთელაურის ხასიათიც. ავტორის ინტერესი მისი ბუნების სიღრმისეული ანალიზისაკენ არის მიქცეული და პოემის ყოველი ახალი პასაჟი ნელ-ნელა აშიშვლებს ალუდას შინაგანი სამყაროს სიღრმესა და სიმდიდრეს. ამას უკავშირდება ნაწარმოების ძირითადი იდეაც.

ალუდას მხატვრულ სახეში ვაჟა-ფშაველამ გვიჩვენა ადამიანური კეთილშობილების ისეთი ნიმუში, რომელსაც საზოგადოების ცნობიერებაში ქმნის ქრისტიანული სარწმუნოების საფუძველზე აღმოცენებული კულტურული გარემო, კერძოდ, ალუდას მსოფლმხედველობა ეფუძნება ჰუმანისტურ მიმართებას კაცობრიობისადმი, ამაში ხედავს ის ადამიანობის არსს და აღიარებს ადამიანის, როგორც ასეთის, მნიშვნელობას.

ამ პერსონაჟის საშუალებით ვაჟა-ფშაველა გვიჩვენებს, რომ ადამიანის ფილოსოფიური გაგება გამორიცხავს მტრობისა და სისხლისღვრის სურვილს. ეს არ შეიძლება იყოს ადამიანის ბუნებრივი მოთხოვნილება, არამედ მტრობა მხოლოდ და მხოლოდ პასუხია გარკვეულ სიტუაციაში აუცილებელ რეალობაზე. ის არ შეიძლება იქცეს ზოგადად ადამიანური ურთიერთობების განმსაზღვრელად, რადგან ასეთ შემთხვევაში ადამიანი დასცილდება თავის პირველსახეს, ადამიანობის არსს. ვაჟას მიხედვით, მტრობა-სისხლისღვრის სურვილი დამარღვევლად იქცევა კაცის როგორც სულიერი, ისე საზოგადოებრივი ცხოვრებისა:

„ვისაც მტერობა მასწყურდეს,
გააღოს სახლის კარია,
სისხლ დაიგუბოს კერაში,
თვითანაც შიგვე მდგარია.
ღვინოდაც იმას დაჰლევდეს,
პურადაც მოსახმარია.
პირჯვარი დაიწეროდეს,
მითამ საყდარში არია.
სისხლშია ჰქონდეს ქორწილი,
იქ დაიწეროს ჯვარია,
დაიპატიჟოს სტუმრები,
დაამწკრიოდეს ჯარია.
სისხლში დაიგოს ლოგინი,
გვერდს დაიწვინოს ცალია.
ბევრი იყოლოს შვილები,
ბევრი ვაჟი და ქალია;
იქვე საფლავი გათხაროს,
იქ დაიმარხოს მკვდარია.
შენ რო სხვა მაჰკლა, შენც მოგკვლენ,
მკვლელს არ შაარჩენს გვარია“.
(ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 33)

ამ სიტყვებში გამოხატული ზოგადი აზრის გაგრძელებად გვევლინება ალუდას სიზმარი, რომელიც გვიჩვენებს, რომ ლაშქრობის წამოწყება სამაგიეროს გადახდისა და შურისძიების სურვილით აღძრული გრძნობების დასაკმაყოფილებლად მის ცნობიერებაში ტრანსფორმირებულია ისეთ ველურ ქმედებად, როგორც ადამიანის მიერ მისივე მსგავსის ხორცის ჭამა შეიძლება იყოს. ამ ეპიზოდში განზოგადებულია ადამიანის მნიშვნელობა და ნაჩვენებია, რომ ადამიანი თავისი ადამიანობითაა ძვირფასი და არავითარი სხვა კრიტერიუმი საქირო არ არის ამ ღირებულების გამოსაკვეთად. სწორედ ამგვარ გაგებას ეფუძნება ის ჰუმანიზმი, რომელიც ალუდას საქციელის წარმმართველად იქცევა.

ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ხატობის ეპიზოდი, როდესაც ალუდა ქეთელაური ქისტის სულის მოსახსენი-

ებლად კურატის შეწირვას მოინდომებს. სამეცნიერო ლიტერატურაში გამორკვეულია, რომ სწორედ ეს ფაქტი გადაიქცევა ალუდასა და თემს შორის განხეთქილების მიზეზად. „იგი სარწმუნოებრივ სფეროში შეიჭრა, თვითნებობა აქ გამოიჩინა, სარწმუნოებრივი სამართლის ნორმა დაარღვია“, რაც „ყოველ საზოგადოებაში იქნებოდა სრულიად საკმარისი საფუძველი პიროვნების გაკიცხვისა და მოკვეთისათვის“ (კიკნაძე, 1989, გვ. 68-69). მაგრამ საკითხავია, ეს მაღლიანი, ღვთისაგან დალოცვილი კაცი, რომელსაც დამსახურებული აქვს თანასოფლელების პატივისცემა (შდრ. „ალუდა ქეთელაური კაცია დავლათიანი, საფიხვნოს თავში დაჯდების, სიტყვა მაუდის გზიანი“ (ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 31)), ასე ხელაღებით არღვევს სარწმუნოებრივ წესს, შეურაცხყოფს ხატს, რომელიც წმინდათაწმინდაა ყველა მთისკაცისთვის? ვფიქრობთ, ნაკლებად მოსალოდნელია, ასეთი უბრალო ახსნა ჰქონდეს ალუდა ქეთელაურის საქციელს. ვერც იმას ვიფიქრებთ, რომ ალუდა ქეთელაურმა ადამიანი თავისი ღირებულებით რელიგიაზე მაღლა დააყენა და ამ საფუძველზე მიიღო ქისტის სულის მოხსენიების გადაწყვეტილება (შდრ. ბებურიშვილი, 2018, გვ. 61). ეს აზრი, ჩვენი შეხედულებით, შინაგანი წინააღმდეგობის შემცველია. თუ მას დავეთანხმებით, უნდა დავასკვნათ, რომ რელიგია ალუდასთვის აღარ წარმოადგენს მთავარ ღირებულებას და ასეთ შემთხვევაში მისდამი სასოება და საერთოდ ნებისმიერი მიმართება ფასს კარგავს და აზრსმოკლებულია, ალუდა კი რელიგიური წესების მხოლოდ ზერელე შემსრულებლად გვევლინება, რაც მისი მხატვრული სახის მთლიანობას სრულიად არღვევს. გაცილებით უფრო დასაბუთებული გვეჩვენება ის აზრი, რომ ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს სარწმუნოების, რჯულის გაგების სხვადასხვაობასთან, ერთი მხრივ, ალუდასა და, მეორე მხრივ, თემის წარმომადგენლების მიერ. ადრე არ შექმნილა ისეთი ვითარება, რომ ეს განსხვავებული მიმართება გამოვლენილიყო. ამიტომაცაა, რომ ალუდას თამამად მიჰყავს კურატი მუცალის სულის მოსახსენიებლად – იგი თანასოფლელთა რწმენის შეურაცხყოფას კი არ აპირებს, უბრალოდ გულწრფელად გამოხატავს სარწმუნოების მისეულ გაგებას. მას ნაგრძნობი აქვს, რომ ჭეშმარიტ სარწმუნოებას მხოლოდ საყოველთაო სიყვარული უნდა ედოს საფუძვლად და შეუძლებელია, ის რომელიმე ადამიანს გადარჩენის იმედს უსპობდეს:

„ჩვენ ვიტყვით, კაცნი ჩვენა ვართ,
მარტოთ ჩვენ გვზრდიან დედანი;
ჩვენა ვსცხონდებით, ურჯულოთ
კუპრში მოელის ქშენანი.
ამის თქმით ვწარამარაობთ,
ღვთიშვილთ უკეთეს იციან“
(ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 34), – ამბობს ის.

ამ ციტატაში აშკარად ჩანს, რომ ალუდა ქეთელაურს ეჭვი შეაქვს თემის სარწმუნოებრივი გაგების სისწორეში, სარწმუნოებრივი გაგებისა, რის საფუძველზეც აღმოცენდება რელიგიური წეს-ჩვეულებები ხალხში. სიტყვებში: „ჩვენ ვიტყვით, კაცნი ჩვენა ვართო...“ – ალუდა ქრისტიანებს კი არ გულისხმობს, არამედ თემს ანუ იმ საზოგადოებას, რომელსაც თავადაც ეკუთვნის. შესაბამისად, მისი ზემოთ მოყვანილი აზრი, რომელსაც ალუდა ქეთელაური თავის თანასოფლელ უშიშასთან საუბარში მუცალთან ორთაბრძოლის შემდეგ მალევე წარმოთქვამს, კარგად გამოკვეთს მის პიროვნულ ინდივიდუალობას და გარესამყაროსადმი დამოკიდებულების თავისებურებას. თუ ამ გადასახედიდან შევაფასებთ ხატობის ეპიზოდს, ადვილად შეიძლება დავასკვნათ, რომ საწმუნოებრივი ნორმის დარღვევას ადგილი აქვს მხოლოდ თემის წარმომადგენელთა თვალში. ხოლო ალუდას, როგორც ჩამოყალიბებულ პიროვნებას, საფიქრებელია, იმთავითვე განსხვავებული მიმართება ჰქონდა სარწმუნოებისადმი, იმთავითვე უფრო ღრმად და სწორად ესმოდა ქრისტიანული რჯული, განსხვავებით თანასოფლელებისაგან, რომლებიც რელიგიური წესების აღსრულების გარეგნულ მხარეს თვით რჯულის არსთან აიგივებენ:

„გაურჯულებულს არჯულებ,
შენ ეგ არ შაგიხდებისა,
ქისტისად საკლავის დაკვლა
კარგად არ მოგიხდებისა...
გონთ მოდი, ქრისტიანი ხარ,
ურჯულოვდები მაგითა“,
(ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 36)

– ეუბნება ხევისბერი ალუდას.

ეს იმის ნათელი ილუსტრირებაა, რომ თემის წარმომადგენელთა სარწმუნოებრივი აზროვნება ჯერ კიდევ პრიმიტიულია და წარმართულ დამოკიდებულებას უახლოვდება. ამასვე ადასტურებს ალუდას მოკვეთის სცენაც, როდესაც თემის წარმომადგენლები მოულოდნელ სისასტიკესა და ულმობლობას იჩენენ ქეთელაურის მიმართ. შემწყნარებლობა, რაც ქრისტიანული მოძღვრების საფუძველია, ცოტაოდენი სიბრალული უბედურებაში ჩავარდნილი, თუნდაც, მათი შეხედულებით, დამნაშავე თანასოფლელის მიმართ, ამ ადამიანებისათვის სრულიად უცხო და გაუგებარი ცნებები აღმოჩნდება. ისინი წარმოუდგენელი სიმკაცრით დასჯიან მათივე საზოგადოების ცოტა ხნის წინ ღირსეულ და თავდადებულ წევრს. ცხადია, ეს საზოგადოება ჯერ არ განვითარებულა იმ ზომამდე, რომ ქრისტიანული სარწმუნოების არსს ჩაწვდეს და მისი ჭეშმარიტი, კეთილშობილური ბუნება ამოიკითხოს. განსხვავებულია ალუდას მდგომარეობა. იგი პიროვნებაა – შეგნებულად გამოყოფს საკუთარ თავს საზოგადოების დანარჩენი ნაწილისაგან და შემდეგ მასთან ახლებურ – მისი სულიერ-ზნეობრივი თუ ცნობიერი განვითარების შესაბამის მიმართებას ამყარებს. ე.ი. „მასში განსახიერებულია ის ნიშნები, რომლებიც საზოგადოებრივი განვითარების უფრო მაღალ საფეხურს“ ახასიათებს (კიკნაძე, 1989, გვ. 70). შესაბამისად, ალუდასთვის უფრო ახლობელია ქრისტიანული მსოფლმხედველობა, რომელიც კაცობრიობის არსებობის მანძილზე მისი განვითარების ყველაზე მაღალი საფეხურის გამომხატველია. მასში დაძლეულია ძველი აღთქმის დროინდელი ადამიანის ანგარიშიანობა და ვიწრო აზროვნება და ადამიანი, რომელშიც ღვთის უკვდავი სულია დავანებული, ამქვეყნად ყველაზე უფრო დიდ ფასეულობადაა აღიარებული. ალუდასთვის თავისთავადაა გასაგები ის ჰუმანიზმი, რომელსაც ქრისტიანული მოძღვრება ეფუძნება, რამდენადაც ეს მისი ეთიკურ-ზნეობრივი სამყაროს შემადგენელი ნაწილიცაა. ეს ჰუმანიზმი იქცევა მისი ქმედებების მამოძრავებელ ძალად. რა თქმა უნდა, ალუდა ქეთელაურს გულშიც არ გაუვლია რელიგიური წესების შეურაცხყოფა ან უგულვებელყოფა. ალუდას საქციელი წარმოადგენს მისი რწმენის გამოხატულებას. თემის წევრებისათვის კი, მათი განვითარების მოცემულ ეტაპზე, სარწმუნოების ამგვარი გაგება მიუღწეველია.

საყურადღებოა თვითონ ვაჟა-ფშაველას პოზიციაც ამ საკითხთან მიმართებით. პუბლიცისტურ წერილში „ეპისკოპოს ლეონიდეს აზრი ფშავ-ხევსურთა სარწმუნოებაზე“ მწერალი გადმოგვცემს სარწმუნოების, რელიგიის მისეულ გაგებას. იგი წერს: „სარწმუნოება მე მესმის, როგორც შედეგი ადამიანის გონებრივის, სულიერის განვითარებისა...“ (ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 212). ეს აზრი, ცხადია, უარყოფს ბრმადმორწმუნეობას და რელიგიისადმი ცნობიერი მიმართების აუცილებლობას აღიარებს. ვაჟა იქვე დასძენს, რომ „მართლმადიდებლობა ... მარტო ქრისტიანული წესების ასრულებაში არ გამოიხატება, იმის სული და გული სხვა რამ არის“ (ვაჟა-ფშაველა, 1961, გვ. 212). ამ „სხვა რამის ასრულებას და დამყარებას“ უწოდებს ვაჟა „მართლმადიდებლობის მისწრაფებათა განხორციელებას“, რაც ზნეობრივ იდეალს უკავშირდება. ეს არის, დიდი მწერლის ფიქრით, „ეკლესიის ნამდვილი დანიშნულება“ და არა გარეგნული ფორმის დაცვა, „მარტო წესების ასრულება“.

ცნობილია, რომ ქრისტიანული სარწმუნოება „კათოლიკეა“ ანუ საყოველთაოა. როგორც მოციქული იტყვის, „ქრისტე ყოველთათვის მოკუდა“ (კორინთ. II, 5.15. გვ. 436) და ადამიანებს დაუტოვა უმნიშვნელოვანესი მცნება: „შეიყუარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“ (მათე, 22.39, გვ. 55). მოყვასად კი, ქრისტიანული მოძღვრების მიხედვით, მიჩნეულია ყოველი ადამიანი (ეპისკოპოსი ალექსანდრე, 2011, გვ. 109-110).

საინტერესოა, როგორ არის განმარტებული საღვთისმეტყველო ლიტერატურაში ის აზრი, რომელიც ვაჟა-ფშაველამ ალუდა ქეთელაურის ჰუმანიზმის დასტურად მოიყვანა. მაგალითად, მე-7 საუკუნის ბიზანტიელი თეოლოგი, ღირსი ანასტასი სინელი, რომლის ნაშრომები არსენ იყალთოელს უთარგმნია, წერს: „რადგან ღმერთი ... წინასწარმეტყველის პირით ამბობს, რომ შვილები არ წარწყმდებიან მამათა ცოდვების გამო, მე ვფიქრობ, იუდეველებისა და მოუნათლავთა შვილებიც არ იგზავნებიან ჯოჯოხეთში, თუმცა ღვთის სამართლის გამოძიება კარგი არ არის“ (ანასტასი სინელი, https://azbyka.ru/otechnik/Anastasij_Sinait/voprosy-i-otvety/1_9). ხოლო რომაელთა მიმართ პავლე მოციქულის ეპისტოლეში ნათქვამია: „არა მსმენელნი ჰსჯულისანი განმართლდნენ წინაშე ღმრთისა, არამედ მყოფელნი ჰსჯულისანი განმართლდნენ. რამეთუ წარმართთა, რომელთა ჰსჯუ-

ლი არა აქუნდა, ბუნებითსა მას ჰსჯულსა ჰყოფდეს. ამათ, რამეთუ ჰსჯული არა აქუს, თავისა თვისისა თვით ჰსჯულ არიან“ (რომ., 2.13,14; გვ. 374).

როგორც ზემოთაც აღვნიშნეთ, ქრისტიანობა საყოველთაო სიყვარულის მქადაგებელი რელიგიაა. მისი პოსტულატი – „იყუარებოდეთ ურთიერთას“ – ქმედითია არა მხოლოდ ამ რელიგიის აღმსარებლებს შორის, არამედ საზოგადოდ კაცთა მოდემას გულისხმობს (მდრ. ანგელოზთა გალობა შობის ღამეს: „დიდებაი მაღალთა შინა ღმერთსა, და ქვეყანასა ზედა მშვიდობაი, და კაცთა შორის სათნოებაი“ (ლუკა, 2.14, გვ. 124-125)). ამ კეთილშობილურ საწყისსაა დაფუძნებული ქრისტიანობის არსი და ის არ კრძალავს ლოცვას მათთვის, ვინც ამ რელიგიის მიმდევრები არ არიან. ამის დასტურს წარმოადგენს წმინდა მამათა ცხოვრებები, რომლებიც ხშირად ლოცულობდნენ მოუნათლავებისა და ქრისტიანობის მდევნელთა სულეებისთვისაც კი (იხ., მაგ., იოანე დამასკელი, 2021, გვ. 162-163). ეს მაგალითები ხაზს უსვამს ქრისტიანობის „საყოველთაოობას“ და განმარტავს მის ჭეშმარიტ ბუნებას.

ყოველივე ზემოთქმულის საფუძველზე ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ალუდა ქეთელაურის სახეში ვაჟა-ფშაველამ გვიჩვენა საზოგადოებისა და პიროვნების ურთიერთობის ის ასპექტი, როდესაც კონფლიქტის საფუძველად სარწმუნოების არსის წვდომისა და გაგების სხვადასხვაობა იქცევა. ეს პრობლემა არსებობდა და იარსებებს ყოველდროს და ყოველგვარ საზოგადოებაში, თუმცა შეიძლება თვალის ერთი შევლებით ძნელად შესამჩნევი იყოს; როგორც მითითებულია, „თვითონ ვაჟა-ფშაველა ადვილად თხზავდა, ჩვენ კი ძნელად გასარკვევი თხზულებები დაგვიტოვა“ (კიკნაძე, 1978, გვ. 145), მათი სისავსიდან და სიღრმიდან გამომდინარე. „ალუდა ქეთელაურში“ ვაჟა-ფშაველამ, როგორც მას სჩვევია, ადამიანის შინაგანი სამყაროს ურთულეს შრეებში შეაღწია და გამოკვეთა საკითხი, რომელიც აქტუალურია კაცობრიობის განვითარების ყველა ეტაპზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ახალი აღთქმის უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი (1963). თბილისი: „საკათალიკოსო საბჭოს გამოცემა“.
- ბებურიშვილი, ლ. (2018). ეთიკური პრობლემატიკა ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში, თბილისი: „მერიდიანი“.
- ევგენიძე, ი., მინაშვილი, ლ. (2013). ქართული ლიტერატურა, II, (XIX საუკუნე), თბილისი: „საქართველოს მაცნე“.
- ეპისკოპოსი ალექსანდრე (2011). მართლმადიდებლური კატეხიზმო, თბილისი: საქართველოს საპატრიარქოს გამომცემლობა.
- ვაჟა-ფშაველა (1961). თხზულებათა სრული კრებული ხუთ ტომად, ტომი II, პოემები, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- ვაჟა-ფშაველა (1961). თხზულებათა სრული კრებული ხუთ ტომად, ტომი V, პუბლიცისტური და ეთნოგრაფიული წერილები, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- კიკნაძე, გრ. (1978). ლიტერატურის თეორიისა და ისტორიის საკითხები, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- კიკნაძე, გრ. (1989). ვაჟა-ფშაველას შემოქმედება, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ღირსი ანასტასი სინელი. კითხვა-მიგება, https://azbyka.ru/otechnik/Anastasij_Sinait/voprosy-i-otvety/1_9
- წმ. იოანე დამასკელი (2021). წმიდისა და ღმრთივგანბრძნობილისა მამისა ჩუენისა იოანე დამასკელისაი სიტყუაი ქრისტეს მიერ შესუენებულთათვის და რაითა სამარადისოდ აღვასრულებდეთ ხსენებასა მათსა, გრაგნილი, VIII, 145-181, თბილისი: თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა.
- ჭეიშვილი, ა. (1948). კრიტიკული წერილები, თბილისი: „სახელგამი“.

References:

- Akhali aghtkumai uplisa chuenisa ieso kristesi (1963). [New Testament] Tbilisi: "Edition of Catholicos' Council".
- Beburishvili, L. (2018). Etikuri p'roblemati'k'a vazha-pshavelas shemokmedebashi. [Ethical problems in Vaja-Pshavela's works]. Tbilisi: "Meridiani".
- Ch'eishvili, A. (1948). K'rit'ik'uli ts'erilebi. [Letters of Criticism] Tbilisi: Sakhelgami
- Ep'isk'op'osi Aleksandre (2011). Martlmadidebluri k'atekhizmo. [Orthodox Catechism] Tbilisi: Sakartvelos sap'atriarkos gamomtsemloba.
- Evgenidze, I., Minashvili, L. (2013). Kartuli lit'eratura, II, (XIX sauk'une). [Georgian Literature, II (XIX Century)] Tbilisi: „Sakartvelos Matsne“.
- Ghirsi anastasi sineli. K'itkhva-migeba. [Saint Anastasius the Sinaite. Questions and Answers] https://azbyka.ru/otechnik/Anastasij_Sinait/voprosy-i-otvety/1_9
- K'ik'nadze, Gr. (1978). Lit'erat'uris teoriisa da ist'oriis sak'itkhebi. [Literary Theory and History Issues] Tbilisi: TSU gamomtsemloba.
- K'ik'nadze, Gr. (1989). Vazha-pshavelas shemokmedeba. [Work of Vaja-Pshavela] Tbilisi: TSU gamomtsemloba.
- Ts'm. Ioane Damask'eli (2021). Ts'midisa da ghmrtivganbrdznobilisa mamisa chuenisa Ioane Damask'elisi sit'q'uai kristes mier shesuenebultatvis da raita samaradisod aghvasrulebdet khsenebasa matsa. Gragnili, VIII, 145-181, [Word About Those Who Have Passed in the Faith, by John of Damascus] Tbilisi: Tbilisis sasuliero ak'ademiisa da seminariis gamomtsemloba.
- Vazha-pshavela (1961). P'oemebi. Tkhzulebata sruli k'rebuli khut t'omad, t'omi II. [Poems] Tbilisi: "Sabch'ota Sakartvelo".
- Vazha-pshavela (1961). P'ublitsist'uri da etnograpiuli ts'erilebi. Tkhzulebata sruli k'rebuli khut t'omad, t'omi V. [Publicistical and Ethnographical Letters] Tbilisi: "Sabch'ota Sakartvelo".